

Defnyddio offer

Nod y cardiau adnoddau hyn yw cefnogi addysgu, mewn modd cyson, sut i drafod a defnyddio offer yn ddiogel ar gyfer gweithgareddau garddio a gwaith coed.

Canllawiau arfer gorau cyffredinol wrth ddefnyddio offer

- Dylid datblygu dadansoddiad o'r risgiau a'r manteision, a chyfathrebu'r mesurau rheoli i bawb sy'n bresennol.
- Mae'n ofynnol defnyddio Cyfarpar Diogelu Personol (PPE) pan fyddwch yn defnyddio offer. Rydym yn argymhell defnyddio maneg ddiogelwch o'r maint priodol ar y llaw nad yw'n defnyddio'r offeryn, gwisgo esgidiau cadarn, neu esgidiau blaen dur (os ydych yn defnyddio offer sy'n symud yn ôl ac ymlaen), a het galed os oes angen. Os ydych yn gweithio mewn mannau lle mae'r llystyfiant yn ddwys, mae'n bosib bydd angen dillad llachar arnoch.
- Rhaid goruchwyllo'r defnydd o offer yn ddigonol. Rhaid i arweinydd y grŵp asesu sawl oedolyn sydd eu hangen am bob dysgwr a'r peryglon cysylltiedig, gan ystyried gallu/aeddfedrwydd y dysgwyr sy'n bresennol, y gweithgareddau a wneir, a'r offer sydd eu hangen.
- Dylid cadw offer mewn man dynodedig. Dylid gwirio'r man offer hwn am unrhyw beryglon a allai achosi problemau cyn ei ddefnyddio.
- Dylid cadw offer mewn cyflwr da a gwirio eu bod yn ddiogel pob tro cyn eu defnyddio. Dylai llafnau fod yn finio.
- Dylid cadw offer mewn bag offer neu rywbeth tebyg a'u dwyn i'r man offer gan arweinydd y grŵp ar gyfer gweithgareddau dan oruchwyliaeth. Gan ddibynnu ar allu/aeddfedrwydd y grŵp, nid yw tryweli nac offer garddio eraill yn rhan o'r rheol hon a gellir sicrhau eu bod ar gael i'w defnyddio ar unrhyw adeg.
- Dylid cyfrif offer i mewn ac allan cyn ac ar ôl eu defnyddio.
- Pan fydd dysgwr wedi gorffen defnyddio offeryn, dylid ei ddychwelyd i'r bag offer. Dylech bob amser roi offer i gadw ar ôl eu defnyddio.
- Rhaid dweud wrth ddysgwyr am beidio byth â rhedeg gydag offer. Rhaid sicrhau bod dysgwyr yn ymwybodol o'r ffordd ddiogel i gario a phasio offer, h.y. eu cario i lawr wrth eich ochr pan nad ydyn nhw'n cael eu defnyddio.
- Dylid defnyddio offer o fewn 'swigen ddiogelwch'. Mae swigen ddiogelwch yn golygu bod y dysgwr yn gallu ymestyn ei ddwy fraich a'u symud i bob cyfeiriad wrth aros yn ei unfan - dyma ei swigen ddiogelwch. Ni ddylai unrhyw ddysgwr arall allu cyrraedd y tu mewn i'r gofod hwnnw tra ei fod yn defnyddio offeryn. Os bydd dau ddysgwr yn eistedd wrth ymyl ei gilydd, ni ddylent allu cyffwrdd â'i gilydd gyda'u dwylo wedi'u hymestyn os ydyn nhw'n defnyddio'r rheol swigen ddiogelwch yn gywir.
- Cyn defnyddio'r offer, dylai arweinydd y grŵp ddefnyddio'r **Cardiau adnoddau - Defnyddio offer** er mwyn i ddysgwyr ymgyswrtio â defnyddio offer yn ddiogel trwy ddefnyddio'r acronym **EAGTCPDGC**, sef: **E Enw**'r offeryn; **A Anodi** rhannau'r offer unigol gan dynnu sylw at y rhannau mwy peryglus; sut mae **G Gwirio** bod yr offeryn yn ddiogel cyn ei ddefnyddio; sut mae **T Trafod** yr offeryn yn enwedig wrth ei drosglwyddo i berson arall; os oes angen **C Cyfarpar Diogelu Personol** wrth ddefnyddio'r offeryn; **P Pwrpas** a defnydd yr offeryn; sut i'w **D Defnyddio**; yr hyn i'w wneud gyda nhw ar ôl **G Gorffen** defnyddio nhw; yr hyn i'w wneud er mwyn **C Cynnal** yr offeryn dros amser i sicrhau defnydd cynaliadwy.

Tocwyr

E Enw

Tocwyr.

A Anodi

Coesau (gafaelion), colfach, nyten y colyn, min (siswrn neu eingion).

G Gwirio

Nad yw'r gafaelion wedi'u difrodi nac yn llac. Bod y min yn lân ac yn agor a chau. Bod y colfach yn gweithio'n esmwyth.

Os oes rhai, bod y coesau ymestynnol yn gweithio'n esmwyth ac yn ddiogel.

T Trafod

Dylech eu cario i lawr wrth eich ochr gyda'ch llaw ar ran isaf y coes. Sicrhewch fod y min torri ar gau. Pan fyddwch yn eu pasio i berson arall, pasiwch y coes yn gyntaf.

C CDP

Menig. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau gweithio. Het galed. Dillad llachar.

P Pwrpas

Fe'u defnyddir i dorri priciau a changhennau hyd at ddiamedr o tua 4cm.

D Defnydd

Sicrhewch fod gennych ardal glir i weithio ynddi, gyda neb yn agos atoch. Os ydych yn torri uwch eich pen, gwisgwch het galed. Defnyddiwch hyd y coesau i gael y trosoledd mwyaf. Daliwch y gafaelion. Sicrhewch nad yw eich dwylo'n agos i'r canghennau rydych yn eu torri. Tocwyr eingion – llafn sengl sy'n cau ar sylfaen wastad, a ddefnyddir ar gyfer pren sych. Tocwyr siswrn – dau lafn sy'n llithro heibio ei gilydd fel siswrn, a ddefnyddir ar gyfer pren gwyrdd.

G Gorffen

Glanhewch y min ar ôl eu defnyddio. Caewch y min. Storiwch mewn bag offer.

C Cynnal

O bryd i'w gilydd golchwch a glanhewch y nodd oddi ar y llafn. Cadwch y llafn yn ffiniog trwy ei hogi â charreg hogi wlyb neu sych. Sychwch gyda lliain olewog.

Bilwg

E Enw

Bilwg.

A Anodi

Carn, min.

G Gwirio

Sicrhewch fod y carn a'r min yn ddiogel. Dylai'r llafn fod yn finiog.

T Trafod

Dylech ei gario wrth eich ochr gyda'r min yn wynebu tua'r cefn. Pan fyddwch yn ei basio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Trowsus hir (oferòls yn ddefrydol). Esgidiau blaen dur. Dillad llachar.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i hollti boncyffion a phren gwyrdd, stripio canghennau, tocio gwrychoedd, prysgoedio, clirio.

D Defnydd

Sicrhewch fod gennych ardal glir i weithio ynddi, gyda neb yn agos atoch. Dylech bob amser symud y llafn i ffwrdd o'r corff.

Hollti boncyffion – gosodwch y boncyff yn sownd ar arwyneb gwastad. Gosodwch yr offeryn ar ben boncyff bach a'i daro gyda gordd bren.

Stripio – gan sefyll yn gadarn, daliwch y gangen yn sownd, h.y., o dan y fraich a symudwch yr offeryn ar hyd y gangen.

G Gorffen

Glanhewch y min ar ôl ei ddefnyddio. Rhowch glawr ar y llafn a'i storio mewn bag offer.

C Cynnal

O bryd i'w gilydd golchwch a glanhewch y nodd oddi ar y llafn. Cadwch y llafn yn finiog trwy ei hogi â charreg hogi wlyb neu sych. Sychwch gyda lliain olewog.

Llif fwa

E Enw

Llif fwa.

A Anodi

Carn, llafn, gard y llafn.

G Gwirio

Sicrhewch fod y llafn yn ddiogel ac yn finio. Dylech amnewid llafn di-fin cyn ei defnyddio.

T Trafod

Dylech ei chario wrth eich ochr gyda'r llafn yn wynebu'r llawr. Sicrhewch fod gard y llafn yn ei le. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Maneg dynn ar y llaw sy'n gwneud y gwaith os oes angen. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau gweithio.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir ar gyfer prysgoedio, cwmpo coed bach a thorri pren, canghennau a boncyffion gwyrdd a marw.

D Defnydd

Gosodwch y pren yn sownd ar arwyneb gwastad, trwy ddefnyddio clamp, carntro, neu law mewn maneg, neu defnyddiwch geffyl llif i ddal y pren. Rhowch y llafn ar y pren a'r llaw rydd trwy'r llif a phwyswch ar y pren. Tynnwch y llafn yn ôl dair gwaith nes ffurfio rhigol. Wedyn tynnwch a gwthiwch y llif yn ôl ac ymlaen. Gallwch ddefnyddio dau berson i wneud hyn. Pan fyddwch yn prysgoedio, rhowch y llafn ar waelod cangen y goeden a chan gadw'r gangen yn sownd, tynnwch y llafn yn ôl ac ymlaen nes ffurfio rhigol.

G Gorffen

Glanhewch y llafn. Rhowch gard y llafn yn ôl yn ei le. Storiwch y llif mewn bag offer.

C Cynnal

Pan fydd y llafn yn pylu, rhowch un newydd yn ei le. Newidiwch gardiau llafnau sydd wedi'u difrodi neu eu colli. Sychwch gyda lliain olewog.

Cyllell boced, cyllell wain, cyllell gloi/nad yw'n cloi

E Enw

Cyllell boced, cyllell wain, cyllell gloi/nad yw'n cloi.

A Anodi

Carn, llafn, gwain, colfach, a chlo (os yw'n gyllell gloi neu'n gyllell boced).

G Gwirio

Bod y colfach yn symud yn rhwydd. Bod y ddyfais i'w chloi yn gweithio'n iawn. Bod y llafn yn finnog ac yn ddiogel i'w drafod.

T Trafod

Caewch, clowch neu rhowch y llafn yn y wain pan nad ydych yn ei defnyddio. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau gweithio.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i dorri, tynnu rhisgl, siapio, cerfio, hollti boncyffion llai ac ar gyfer gwaith celf.

D Defnydd

Dylech eistedd neu sefyll yn gadarn. Gwiriwch fod gennych ddigon o le i allu gweithio'n ddiogel. Clowch y penlinoedd i mewn i'r corff. Rhowch y darn o bren o dan y fraich wrth ochr y corff. Cerfiwch gyda'r llafn yn symud i ffwrdd oddi wrthych.

G Gorffen

Glanhewch y llafn. Sicrhewch fod y llafn yn ddiogel. Storiwch mewn bag offer.

C Cynnal

O bryd i'w gilydd golchwch a glanhewch y nodd oddi ar y llafn. Sychwch gyda lliain olewog. Cadwch y llafn yn finnog trwy ei hogi â charreg hogi wlyb neu sych. O bryd i'w gilydd rhowch olew ar y colfach/clo. Newidiwch y wain pan fydd wedi'i thorri neu pan fydd ôl traul arni.

Siswrn tocio

E Enw

Siswrn tocio.

A Anodi

Coesau (gafaelion), colfach, nyten colyn, min (siswrn neu eingion), sbring, mecanwaith diogelu/clo.

G Gwirio

Bod y gafaelion yn sownd. Bod y colfach yn sownd. Bod y min yn finio. Bod y colfach yn rhydd i agor a chau. Bod y mecanwaith diogelu yn gweithio'n rhydd.

T Trafod

Sicrhewch fod y min ar gau pan fyddwch yn eu cario. Dylech eu cario wrth eich ochr gerfydd eu coesau. Pan fyddwch yn eu pasio i berson arall, pasiwch y coes yn gyntaf.

C CDP

Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau gweithio.

P Pwrpas

Torri canghennau llai hyd at ddiamedr o tua 2cm.

D Defnydd

Gwiriwch fod gennych ddigon o le o'ch cwmpas i weithio'n ddiogel. Gosodwch y pren mor agos â phosibl i'r colfach i gael y trosoledd mwyaf. Torrwch ganghennau llai gydag un llaw ar goesau'r siswrn, a'r llaw arall yn dal y gangen rydych yn ei thorri. Peidiwch â thorri canghennau sydd bron y tu hwnt i'ch cyrraedd neu sy'n rhy uchel. Siswrn tocio eingion - llafn sengl sy'n cau ar sylfaen wastad, fe'u defnyddir ar gyfer pren sych. Siswrn tocio steil siswrn - dau lafn sy'n llithro heibio ei gilydd fel siswrn, fe'u defnyddir ar gyfer pren gwyrdd.

G Gorffen

Glanhewch y min. Caewch y min a chlowch yr offeryn. Storiwch mewn bag offer.

C Cynnal

O bryd i'w gilydd golchwch a glanhewch y nodd oddi ar y llafn. Cadwch y llafn yn finio trwy ei hogi â charreg hogi wlyb neu sych. Sychwch gyda lliain olewog.

Pliciw'r tatws

- E Enw** Pliciw'r tatws.
- A Anodi** Carn, min.
- G Gwirio** Bod y carn a'r min yn ddiogel.
- T Trafod** Dylech ei gario wrth eich ochr, gyda'r min yn wynebu'r llawr. Pan fyddwch yn ei basio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.
- C CDP** Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Esgidiau gweithio.
- P Pwrpas** Fe'i defnyddir i lanhau ac i dynnu rhisgl, i roi min ar briciau coginio tân gweryslla.
- D Defnydd** Dylech eistedd neu sefyll mewn safle diogel. Gwiriwch fod gennych ddigon o le i allu gweithio'n ddiogel. Clowch y penelinoedd i mewn i'r corff. Rhowch y darn o bren o dan y fraich wrth ochr y corff. Cerfiwch gyda'r llafn yn symud i ffwrdd oddi wrthych.
- G Gorffen** Glanhewch y min. Storiwch mewn bag neu flwch offer
- C Cynnal** O bryd i'w gilydd golchwch a glanhewch y nodd oddi ar y llafn. Sychwch gyda lliain olewog. Newidiwch y llafn ar ôl iddo bylu.

Haclif fach

- E Enw** Haclif fach.
- A Anodi** Carn, llafn.
- G Gwirio** Bod y carn yn sownd. Bod y llafn yn sownd ac yn finiog. Newidiwch lafnau sydd wedi pylu cyn eu defnyddio.
- T Trafod** Dylech ei chario wedi'i lapio neu mewn bag offer bach. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.
- C CDP** Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Maneg dynn ar y llaw sy'n gwneud y gwaith os oes angen. Trowsus hir (oferôls yn ddefnyddol). Esgidiau gweithio.
- P Pwrpas** Fe'i defnyddir i dorri prisiau llai ac ar gyfer torri'n fwy manwl gywir i roi gorffeniad mwy destlus.
- D Defnydd** Gosodwch y pren yn sownd ar arwyneb gwastad, trwy ddefnyddio clamp, carntro, neu law mewn maneg. Rhowch y llafn ar y pren a defnyddiwch eich llaw rydd i ddal y pren mewn lle. Tynnwch y llafn yn ôl ac ymlaen yn araf nes ffurfio rhigol.
- G Gorffen** Glanhewch y min a storiwch mewn bag offer bach.
- C Cynnal** Gwiriwch yn rheolaidd fod y llafn a'r carn yn sownd. Sychwch gyda lliain olewog.

Trywel

E Enw

Trywel.

A Anodi

Carn, llafn.

G Gwirio

Bod y carn yn sownd. Bod y llafn yn sownd.

T Trafod

Dylech ei gario wedi'i lapio neu mewn bag offer bach. Pan fyddwch yn ei basio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Menig garddio. Esgidiau gweithio.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i balu tyllau bach, clirio chwyn, a chrafu i ffwrdd haenau tenau o bridd.

D Defnydd

Rhowch flaen y llafn i mewn i'r pridd. Rhowch bwysau ar y carn. Pwyswch yn ôl ar y carn i godi'r pridd.

G Gorffen

Glanhewch y llafn. Storiwch mewn bag offer.

C Cynnal

Gwiriwch yn rheolaidd fod y llafn a'r carn yn sownd. Glanhewch y llafn a'r carn yn drylwyr, gan dynnu unrhyw rwd gyda brws gwifrau, gwlan dur mân a phapur tywod â graean canolig. Llyfnwch i ffwrdd o'ch corff, defnyddiwch ffeil dairongl er mwyn befelu ymyl y llafn i finiogi'r ymyl. Rhowch haen denau o olew ar bob rhan o'r trywel.

Rhaw

E Enw

Rhaw.

A Anodi

Carn, step, llafn, coes.

G Gwirio

Bod y carn yn sownd. Bod y llafn yn sownd.

T Trafod

Dylech ei chario gerfydd coes y carn wedi'i lapio neu mewn bag offer bach. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Menig garddio. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau blaen dur.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i balu, gwneud tyllau a ffosydd ag ymylon syth, sleisio, codi tyweirch ac ymylu. Fe'i defnyddir hefyd ar gyfer chwynnu a phlannu.

D Defnydd

Rhowch ymyl y llafn i mewn i'r pridd, fel arfer ar ongl. Rhowch bwysau ar y carn a phwyswch ar y carn i godi'r pridd. Ar gyfer priddoedd caled, rhowch eich troed ar y step – yr ymyl ar dop y llafn – a gwasgwch i lawr yn gadarn, ynghyd â'r pwysau ar y carn.

G Gorffen

Glanhewch y llafn. Storiwch yn unionsyth i atal baglu drosti ac anafiadau eraill.

C Cynnal

Gwiriwch yn rheolaidd fod y llafn a'r carn yn sownd. Glanhewch y llafn a'r carn yn drylwyr, gan dynnu unrhyw rwd gyda brwsh gwifrau, gwlan dur mân a phapur tywod â graean canolig. Llyfnwch i ffwrdd o'ch corff, defnyddiwch ffeil dairongl er mwyn befelu ymyl y llafn i finio'i'r ymyl. Rhowch haen denau o olew ar bob rhan o'r rhaw.

Llif docio

E Enw
A Anodi
G Gwirio

Llif docio.

Carn, llafn, colfach, clo.

Bod y carn yn sownd. Bod y llafn yn sownd ac yn finiog. Dylai mecanwaith agor a chau llifiau tocio sy'n plygu weithio'n llyfn. Sicrhewch fod y clo'n gweithio'n ddiogel.

T Trafod

Dylech ei chario wedi'i phlygu. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf neu gyda'r llif wedi'i phlygu.

C CDP

Maneg ar y llaw nad yw'n gwneud y gwaith. Maneg dynn ar y llaw sy'n gwneud y gwaith os oes angen. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau gweithio.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i docio neu dorri pren, llwyni a changhennau bach gwyrdd a marw, hyd at ddiamedr o tua 10cm, gan ddibynnu ar faint y llafn.

D Defnydd

Sicrhewch fod y pren yn sownd cyn dechrau llifio. Defnyddiwch ddull torri fesul cam (torri fesul sawl 'cam' yn hytrach na'r weithred un cam a welir mewn torri trwch llawn neu dorri sefydlog) ar gyfer pren byw sy'n sefyll. Daliwch y coesyn neu'r gangen yn gadarn gyda'r llaw nad yw'n gwneud y gwaith torri. Dechreuwch y toriad trwy osod dannedd llif y llafn ar ben y coesyn neu'r gangen a thynnu'r llafn yn araf tuag atoch. Crëwch rigol drwy wneud tri thoriad tuag yn ôl. Mae'r rhan fwyaf o lifiau tocio yn gweithio wrth i chi dynnu. Pan fydd y llafn yn eistedd yn gadarn, tynnwch y llafn yn araf yn ôl ac ymlaen dan reolaeth.

G Gorffen

Glanhewch y llafn yn ofalus. Os yw'n llif docio sy'n plygu, plygwch hi a'i gwneud yn ddiogel. Storiwch mewn bag offer.

C Cynnal

Gwiriwch yn rheolaidd fod y llafn a'r carn yn sownd. Rhowch olew ar y carn os nad yw'r llif yn plygu'n rhwydd. Sychwch gyda lliain olewog. Gwiriwch fod y llafn yn aros yn finiog a'i newid pan fo angen.

Dril cleadr, gimbil, dril llaw, carntro llaw, taradr

E Enw
A Anodi
G Gwirio

Dril cleadr, gimbil, dril llaw, carntro llaw, taradr. Carn, ebill y dril, crafanc (ar ddril llaw). Bod ebill y dril yn sownd yn y dril cleadr. Bod y grafanc wedi'i thynhau ac yn dal ebill y dril yn sownd yn y dril llaw a bod y carn yn troi'n rhwydd.

T Trafod

Dylech ei gario wrth eich ochr gyda'r pwynt yn wynebu'r llawr, wedi'i lapio neu mewn bag offer bach. Pan fyddwch yn ei basio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Maneg ar y llaw nad yw'n dal yr offeryn. Trowsus hir. Esgidiau gweithio.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i wneud tyllau arwain a thyllau bach mewn pren meddal, concyrs a deunyddiau tebyg.

D Defnydd

Dril cleadr - gosodwch y pren yn sownd ar arwyneb gwastad, trwy ddefnyddio clamp, carntro, neu law mewn maneg. Defnyddiwch eich llaw gryfaf i bwysu i lawr a throï'r dril cleadr i gyfeiriad clocwedd nes i'r twll fod mor ddwfn ag sydd angen. Dril llaw - gosodwch y pren yn sownd ar arwyneb gwastad, trwy ddefnyddio clamp, carntro, neu law mewn maneg. Cadwch y dril llaw yn fertigol gyda phwynt y dril ar y pren. Mae un llaw yn dal y carn ar y top tra bod y llaw arall yn cylchdroi'r carn arall i gyfeiriad clocwedd. Defnyddiwch ychydig o bwysau. Trowch y dril i'w ryddhau.

G Gorffen

Defnyddiwch liain i gael gwared ar unrhyw flawd llif. Storiwch mewn bag offer gydag ebill y dril wedi'i orchuddio er diogelwch.

C Cynnal

Dril cleadr - gwiriwch yn rheolaidd fod ebill y dril yn sownd ac yn finiog. Dril llaw - rhowch olew ar y carn i'w gynnal. Gwiriwch fod yr ebillion yn finiog. Os oes angen pwysau cryf, bydd yr ebill yn pylu. Sychwch gyda lliain olewog.

Bwyell

E Enw

Bwyell.

A Anodi

Carn, pen y fwyell, bôn pen y fwyell, min crwm, llygad y fwyell.

G Gwirio

Sicrhewch fod y carn yn sownd ym mhen y fwyell. Gwiriwch llygad y fwyell am unrhyw ddifrod.

T Trafod

Dylech ei chario mewn gwregys pwrpasol, neu drwy ddal y carn gyda phen y fwyell yn wynebu'r llawr, wrth eich ochr gyda gwain y llafn mewn lle. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Menig. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau blaen dur. Dillad llachar.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i dorri, hollti a naddu pren.

D Defnydd

Dylech eistedd neu sefyll mewn safle diogel. Gwiriwch fod gennych ddigon o le i allu gweithio'n ddiogel. Gosodwch y pren yn sownd ar arwyneb gwastad, trwy ddefnyddio clamp, carntro, neu law mewn maneg. Pan fyddwch yn torri, sicrhewch eich bod i'r ochr i arc y llafn. Pan fyddwch yn naddu gyda bwyell, sicrhewch eich bod yn gwisgo maneg ar y llaw sy'n dal y pren a bod eich llaw y tu ôl i wyneb y pren sy'n cael ei naddu. Pan fyddwch yn hollti pren, rhowch ben y fwyell ar ddarn crwn y pren a'i tharo â gordd bren.

G Gorffen

Glanhewch lafn y fwyell ar ôl ei defnyddio; sicrhewch fod y pen yn sych cyn rhoi gwain y llafn yn ôl. Storiwch mewn bag offer.

C Cynnal

O bryd i'w gilydd golchwch a glanhewch y nodd oddi ar fin y fwyell. Sychwch gyda lliain olewog. Sicrhewch fod y befel yn finiog drwy ei hogi â charreg hogi wlyb neu sych. Dylech bob amser sychu'r fwyell yn drylwyr cyn ei storio.

Fforch (law, balu neu ardd)

- E Enw** Fforch (law, balu neu ardd).
- A Anodi** Carn, gafael, coes, amgarn, colsaid, soced, gefeiliau, neu ddannedd.
- G Gwirio** Bod y carn a'r gafaelion yn sownd. Bod y dannedd yn sownd.
- T Trafod** Dylech ei chario gerfydd coes y carn. Pan fyddwch yn ei phasio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.
- C CDP** Menig garddio. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau cadarn neu esgidiau blaen dur.
- P Pwrpas** Fe'i defnyddir i balu, awyru'r pridd, a throi tyweirch. Hefyd ar gyfer chwynnu a phlannu.
- D Defnydd** Gosodwch y dannedd i mewn i'r pridd, fel arfer ar ongl. Rhowch bwysau ar y carn a phwyswch ar y carn i dorri'r pridd. Ar gyfer clai neu briddoedd caled, rhowch eich troed ar ymyl top y fforch balu neu'r fforch ardd a gwasgwch i lawr yn gadarn, ynghyd â'r pwysau ar y carn.
- G Gorffen** Glanhewch y dannedd. Storiwch hi yn unionsyth i atal baglu drosti ac anafiadau eraill.
- C Cynnal** Gwiriwch yn rheolaidd fod y dannedd a'r carn yn sownd. Glanhewch y dannedd a'r carn yn drylwyr, gan dynnu unrhyw rwd gyda brwsh gwifrau, gwllân dur mân a phapur tywod â graean canolig. Rhowch haen denau o olew ar bob rhan o'r fforch.

Tyllwr

E Enw

Tyllwr.

A Anodi

Carn, coes.

G Gwirio

Bod y carn a'r goes yn sownd.

T Trafod

Dylech ei gario gerfydd coes y carn. Pan fyddwch yn ei basio i berson arall, pasiwch y carn yn gyntaf.

C CDP

Menig garddio. Trowsus hir (oferôls yn ddelfrydol). Esgidiau cadarn.

P Pwrpas

Fe'i defnyddir i greu tyllau ar gyfer plannu hadau ac eginblanhigion.

D Defnydd

Gosodwch flaen y goes ar y pridd. Pwyswch ar y carn a phwyswch i lawr yn syth i'r dyfnder gofynnol.

G Gorffen

Glanhewch y goes. Storiwch mewn bag offer bach.

C Cynnal

Gwiriwch yn rheolaidd fod y goes a'r carn yn sownd. Glanhewch y goes a'r carn yn drylwyr. Sychwch gyda lliain olewog.

